

IN MEMORIAM – OBITUARIES

**AINA BLINKENA
(1929–2017)**

2017. gada 22. novembrī caur mūžības vārtiem ir devusies latviešu valodniece akadēmiķe, emeritētā profesore *Dr. habil. philol.* Aina Blinkena – noslēdzies darbīgs, bagāts, papildīts mūžs. Viņa piedzimusi rudens sākumā – 1929. gada 5. septembrī – Vidzemē, Limbažu pusē, turīgās lauku mājās – lauksaimnieka Jāņa Andersona un skolotājas Lilijas Andersones ģimenē. Bērniņu pavadījusi kopā ar jaunāko māsu Viju. Tētis cīņās pret Bermontu 1919. gadā bija ticis ievainots tieši 18. novembrī. Kopš tā laika šī diena tikusi svinēta ģimenē ne tikai kā valsts svētki, bet arī kā tēta otrā dzimšanas diena. 1937. gadā Aina uzsāka mācības Nabes pamatskolā, pēc tam turpināja skolas gaitas Vidrižos un Limbažos. Meitenei lieliski paveicās valodas (apgūva vācu, krievu, angļu, latīņu valodu), ļoti patika zīmēšana, tādēļ grūti bija izšķirties starp arhitektes profesiju un valodniecību. 1948. gadā jaunieta izvēlējās Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātes Mākslas zinātņu nodaļu, vēlāk – pēc nodaļas reorganizēšanas – turpināja mācības Latviešu valodas un literatūras nodaļā. 1949. gadā dzīve sagriezās nežēlīgā virpulī, jo 25. martā Ainas tētis tika izsūtīts uz Sibīriju. Izsūtāmo sarakstā bijusi visa ģimene, bet liktenīgajā naktī mājās bijis vienīgi mājas saimnieks. Ģimene bija spiesta atstāt dzimtās mājas un pārcelties uz Rīgu, kur bija jāmacās iztikt ar minimumu. 1954. gadā

Aina Blinkena (1951. gadā meitas uzvārds tika nomainīts uz vīra – Pētera Blinkena – uzvārdu) veiksmīgi aizstāvēja diplomdarbu un sāka darbu Latvijas Zinātņu akadēmijas Latviešu valodas un literatūras institūtā, kur pavadīts viss darbīgais valodnieces mūžs. 1958. gada 9. aprīlī tika aizstāvēta filoloģijas zinātņu doktora disertācija „Jautājuma un pamudinājuma teikumi mūsdienu latviešu literārajā valodā“ (opponenti – Jānis Loja un Jūlijs Kārklīšs). Sākotnēji Aina Blinkena strādāja par zinātnisko līdzstrādnieci Rūdolfa Grabja vadītajā Gramatikas sektorā, vēlāk pati kļuva par Latviešu valodas nodaļas vadītāju (1970–1982), pēc tam par Institūta direktora vietnieci zinātniskajā darbā (1983–1991), arī par ZA Terminoloģijas komisijas vadītāju (1976–1998). No 1992. gada līdz 1997. gadam Aina Blinkena bija Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta vadošā pētniece un Zinātniskās padomes priekšsēdētāja. Tomēr intensīvs administratīvais darbs netraucēja ražīgam zinātniskajam darbam. Aina Blinkena ir vairāku plašu nodaļu autore divsējumu kopdarbā „Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika“ (1959, 1962), ir publicētas pāris apjomīgas monogrāfijas: „Latviešu interpunkcija“ (1969, par ko 1970. gadā piešķirts filoloģijas zinātņu doktora grāds, kas vēlāk nostrificēts par *Dr. habil. philol.*; grāmatas otrais izdevums – 2009), „Latviešu rakstības attīstība. Latviešu literārās valodas vēstures pētījumi“ (kopā ar Annu Bergmani, 1986), viņas darbu apcirkņos jāmin vairāk nekā 450 zinātnisku un populārzinātnisku rakstu (liela daļa no tiem apkopoti divsējumu izlasē „Caur vārdu birzi“ (2014, 2017)). Aina Blinkena viena no pirmajām savos rakstos skārusi divvalodības problēmas. Neatkarības sākumposmā viņa vadījusi Valodas likuma izstrādi, kad tika savākts tūkstošiem vēstuļu par latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas statusu.

Aina Blinkena vienmēr ir atbalstījusi jauno valodnieku ienākšanu zinātnē, ir vadījusi 15 filoloģijas doktoru disertācijas, bijusi recenzente vairāk nekā 30 promocijas darbiem.

Par mūža darbu valodniecības jomā Aina Blinkena ir ievēlēta par LPSR ZA korespondētājlocekli (1978), Latvijas Zinātņu akadēmijas īsteno locekli (1992), kopš 1997. gada bijusi emeritētā valsts profesore, apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeni (IV šķira, 2001), K. Milēnbaha balvas laureāte (2006). Blinkena aktīvi darbojusies arī atjaunotajā studenšu korporācijā „Spidola“.

Pazīstot Ainas Blinkenas ģimenes likteni, nav jābrīnās, ka Aina Blinkena iesaistījās Latvijas Atmodas kustībā, pēc Ķezbera atmiņām, 1989. gadā bija iekļauta pat izolējamo inteliģences pārstāvju sarakstā.

Ainu Blinkenu vienmēr – arī pēc viņas emeritēšanās – mēdzu uzrunāt kā Vadītāju, jo viņa manās atmiņās uz mūžīgiem laikiem paliks tāda, kāda sagaidīja mani – nupat absolvējušu Viļņas Universitāti „svaigi izceptu“ filoloģi – Latviešu valodas un literatūras institūtā (tolaik tas atradās Barona ielā Dabas muzeja augšējos stāvos). Nekad neaizmirsīšu mūsu pirmo sarunu:

aplūkojot manu sarkano klasisko valodu diplomu un apjautājoties par dzīves gājumu, Aina Blinkena teica: „Laiņi lūdzu pulciņā! Mums tādi cilvēki ir ļoti vajadzīgi“. Tas skanēja kā kontrasts padomju laika Lietuviēšu valodas institūta vadības pārmetumiem par to, ka esmu dzimusi nepareizā vietā – Sibīrijā, represēto ģimenē...

Aina Blinkena līdz sirmam vecumam bija īsta sabiedrības dāma, kam patika būt uzmanības centrā. Baltistu kongresos lietuviešu valodnieki sacentās, kurš pirmais uzlūgs Ainu uz deju, un pēc tam vēl ilgi pieminēja elegantās latviešu valodnieces. Neviena svinēšana neiztika bez latviešu un lietuviešu filologu sadziedāšanās – un vadošā balss latviešu pulkā vienmēr piederēja Aina Blinkenai: neizmirstama viņas skanīgā balss un unikālā atmiņa, šķiet, ka visas Barona dainu četrindes viņa spēja atcerēties no galvas.

Aina Blinkena visos laikos izcēlās ar savu viesmīlību: viņas ģimenes mājas durvis vienmēr bija atvērtas ārvalstu baltistiem, īpaši tai laikā, kad viesnīcu numuri bija pārāk dārgi valodnieku kabatai. Atmiņā nāk vēl viens amizants notikums. Neatkarības pirmajos gados neliela latviešu valodnieku delegācija devāmies uz Varšavu, uz prūsistikas kolokviju. Protams, ka bijām bezgala priecīgi, kad mūs savā šaurajā dzīvoklī viesmīlīgi uzņēma kolēģis, tagad slavenais Viļņas Universitātes profesors Aksels Holvūts (*Axel Holvoet*). Tā kā bijām tikai divas sievietes dzimuma pārstāves, Holvūts mums atvēlēja atsevišķu istabu un abas ar Ainu Blinkenu apguldīja savā platajā laulības gultā. Bijām tik nogurušas, ka šis fakts nelikās nemaz dīvains vai amizants. Tikai vēlāk, pēc daudziem gadiem, ar smaidu varēju stāstīt, ka esmu gulējusi vienā gultā ar akadēmiķi Blinkenu...

Ja būtu jāraksturo Ainas Blinkenas personība, tad kā galvenie atslēgas vārdi nāk prātā patriotisms un optimisms. Viņa prata pat smagākajos laikos sabiedrībā neizrādīt savu slikto garastāvokli vai nogurumu. Vienmēr bija uzposusies, safrizējusies, uz augstiem papēdīšiem – viņa bija un palika dāma.

Lai vieglas dzimtās zemes smiltis – caur valodas birzi izgājušajai...

*Laimute Balode
Baltu valodniecības katedra
Humanitāro zinātņu fakultāte
Latvijas Universitāte
Visvalža iela 4a, Rīga, LV-1050, Latvija
laimute.balode@helsinki.fi*